

19 §

En huvudman har ansetts skyldig att ordna med avloppspumpar på sex fastigheter trots att den allmänna avloppsanläggningen på platsen var utförd som ett självfallssystem och inte ansågs behäftad med brister i utförandet.

JE m.fl. sökande äger fastigheterna Haninge Vendelsö 3:53 m.fl. belägna inom verksamhetsområdet för Haninge kommuns (kommunen) allmänna vatten- och avloppsanläggning. Verksamhetsområdet är identiskt med det detaljplanelagda området.

Parterna är eniga om att låta va-nämnden pröva målet, oaktat att några förbindelsepunkter ännu inte formellt är anvisade i avbidan på nämndens avgörande i förevarande tvist.

JE med medparter yrkade att va-nämnden skulle fastställa att de inte var betalningsskyldiga för de pumpar som kommunen förklarat nödvändiga för att de skulle kunna ansluta sina fastigheter till kommunens allmänna avloppsanläggning.

Kommunen bestred yrkandet.

JE med medparter har till stöd för sin talan anfört: Deras befintliga, enskilda avloppsanläggningar är anlagda utifrån förutsättningen att fastigheterna har fall mot stranden dit de gränsar och åt vilket håll det råder fall. När kommunen nu anlägger sin stamledning i Östra Strandvägen, således i motsatt riktning i förhållande till fallriktningen för deras del, innebär det att frampumpning av spillvattnet till förbindelsepunkten kommer att bli nödvändig. – Avståndet mellan de befintliga installationerna och fastighetsgränserna mot gatan uppgår till mellan 70 och 100 m. Med hänsyn till rådande anslutnings- och fastighetsbildningsförhållanden är det inte skäligt att kommunen vältrar över kostnadsansvaret för de nödvändiga pumpanordningarna på dem: av 19 § vattentjänstlagen följer att det är huvudmannen som skall svara för kostnaderna för sådana anordningar. Inte heller finns det några sådana "särskilda förutsättningar", varom det talas i de allmänna bestämmelserna (ABVA), som kan föranleda en annan bedömning: oavsett om jämförelsen utgår från de tretton fastigheter som i dag är bebyggda eller de samtliga 31 fastigheter som det enligt detaljplanen är möjligt att bebygga, kan deras sex fastigheter anses utgöra ett "fåtal" av fastigheterna i planområdet. – Dessutom är det inte fastigheternas unika förhållanden som föranleder behovet av individuella pumpar utan kommunens val av system och beslutet att förlägga förbindelsepunkterna till Östra Strandvägen. Förhållandena på deras fastigheter skiljer sig inte nämnvärt från dem på södra sidan vägen, annat än i fråga om nivån i höjddled till de respektive förbindelsepunkterna. Hade kommunen valt att ansluta deras fastigheter norrifrån, hade det visserligen blivit en dyrare lösning för kommunen, men inte för dem, då de dels har självfall mot vattnet, dels kunnat använda sina befintliga ledningar och trekammarbrunnar. – Syftet med lagregleringen kan omöjligt vara att lämna kommunen tolkningsföreträde i fall som förevarande och därigenom ge kommunen möjlighet att lasta över sina kostnader på enskilda fastighetsägare.

Kommunen anförde: Saken gäller vem som ska bära kostnaderna för installation, drift och underhåll av pumpar på de sex i målet aktuella fastigheterna. Beslut om att Östra Strandvägen skulle tillhöra verksamhetsområdet meddelades i kommunens stadsbyggnadsnämnd den 30 januari 2008. Detaljplanen omfattar 31 fastigheter. Tretton fastigheter är bebyggda i dag. Sex av de befintliga fastigheterna berörs av kravet på särskilda pumpar. – Teoretiskt finns tre alternativ till den nu projekterade lösningen: för det första hade en ren självfallsledning kunnat åstadkommas genom en mycket djupt i gatan liggande ledning, för det andra hade fastighetsägarna själva kunnat anordna och förvalta en självfallsledning längs den gemensamma gränsen mot vattnet samt för det tredje ett renodlat LTA-system. – Såsom kommunen uppfattat rättsläget gäller att det är de berörda fastighetsägarna som skall stå för kostnaderna i fall där det enbart är några få fastigheter i ett område som, på grund av sina speciella förhållanden, behöver pumpanordningar och liknande utrustning för att kunna ansluta till den allmänna anläggningen. Sökandena har inget stöd för sin ståndpunkt i 19 § vattentjänstlagen, som uteslutande tar syfte på rena LTA-anläggningar. I området finns förvisso vissa fastigheter som man av topografiska skäl nödgats utrusta med LTA-anslutning, men hade man valt ett LTA-system i hela området skulle alltså samtliga fastigheter tvingats utrustas med pumpar, vilket hade varit en betydligt sämre lösning med hänsyn till den stora andelen fastigheter som trots allt har förutsättningar för självfall. Dessutom måste beaktas att fastighetsägarna under alla förhållanden kommer att få vidkännas kostnader på grund av det sätt som deras avloppsinstallationer hittills varit utförda, det vill säga orienterade mot vattnet. Av förarbetena till det aktuella lagrummet framgår att bestämmelse är avsedd att utgöra en kodifiering av den rättspraxis som utvecklats på området. Den syftar framför allt på situationen när den allmänna anläggningens *särskilda utformning* (LTA) förutsätter pumpar och andra särskilda anordningar på fastighetens sida om förbindelsepunkten (prop. 2005/06:78, sid 71 ff). Enligt praxis skall huvudmannen ansvara för de pumpanordningar som krävs på fastighetens sida om förbindelsepunkten när detta behövs på grund av den allmänna va-anläggningens utformning och inte på grund av fastighetens speciella förhållanden.

Va-nämnden yttrade: Enligt 19 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster, vattentjänstlagen, skall huvudmannen ordna de pumpar och andra särskilda anordningar som på grund av den allmänna va-anläggningens konstruktion eller utförande behövs på en fastighet för att fastighetsägaren skall kunna använda va-anläggningen.

Bestämmelsen utgör ett undantag från huvudregeln att förbindelsepunkten utgör gränsen för där huvudmannens ansvar för va-anordningarna slutar och fastighetsägarens ansvar börjar. Utvidgningen av huvudmannens ansvar har ansetts motiverat när särskilda anordningar krävs på grund av att huvudmannen valt ett visst system och detta inte är motiverat enbart av en eller ett fåtal fastigheters särförhållanden (prop. 2005/06:78, sid 73). Bestämmelsen saknade mot svarighet i den tidigare gällande lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar. Genom vattentjänstlagen har nu kommit till uttryck att huvudmannen ansetts ha ett visst ansvar för sådana pumpar i lätta tryckavloppssystem (LTA) som är belägna inne på fastigheten.

Avsikten med att införa undantaget i lag var enligt förarbetena (se va-lagsutredningens betänkande, SOU 2004:64, sid 275) aldrig att ge huvudmannen ansvar för de nödvändiga anordningarna i samtliga fall där det behövs en pump på fastigheten: i många fall behövs tekniskt krävande anordningar av motsvarande slag som en LTA-pump, men i fall när de är påkallade enbart på grund av fastighetens egna förhållanden borde fastighetsägaren enligt utredningen själv svara för installationerna. När de däremot krävs på grund av att huvudmannen valt ett visst system, och det inte är motiverat enbart av en eller ett fåtal fastigheters särförhållanden, ansåg utredningen det dock befogat att utvidga huvudmannens ansvar. Det utvidgade ansvaret borde vidare också omfatta situationen när anordningen är motiverad såväl av fastighetens eget behov som av den allmänna anläggningens: exempelvis när en fastighet som ansluts till ett LTA-system under alla förhållanden hade krävt pumpning för att kunna bli av med avloppsvattnet. Även en sådan fastighet bör alltså behandlas som de andra inom området för det valda LTA-systemet (prop. 2005/06:78, sid 73).

Va-nämnden gör följande bedömning

Va-nämnden vill till en början något beröra frågan om val av tekniskt system i ett visst verksamhetsområde. Allmänt har ansetts att huvudmannen har relativt stor frihet när det gäller val mellan olika tillgängliga tekniska lösningar, även om det, inte minst med tanke på de ekonomiska konsekvenserna, bör kunna krävas att valet sker under tillbörligt hänsynstagande till samtliga föreliggande omständigheter av betydelse. Således bör inte bara kostnaderna för den allmänna anläggningen övervägas utan också alla de kostnader som på olika sätt drabbar fastighetsägarna.

I förevarande fall är fråga om hur kostnadsansvaret för de pumpar som med den kombination av självfalls- och LTA-anläggning som kommunen valt skall fördelas mellan kommunen och fastighetsägarna.

I målet är utrett att kommunen i området övervägt fyra olika systemlösningar: dels en självfallslösning, dels en självfallsledning längs de berörda fastigheternas gemensamma gräns mot vattnet, dels ett renodlat LTA-system för hela verksamhetsområdet samt dels slutligen det alternativ som också kom till utförande, nämligen ett i huvudsak självfallsbaserat system kombinerat med LTA-anslutningar för sex fastigheter som det inte utan betydande kostnader bedömts möjligt att försörja med självfall.

Enligt va-nämndens mening får kommunen med tillräcklig omsorg anses ha utrett de tillgängliga alternativen och därvid funnit en lösning som kan bedömas utgöra en godtagbar kompromiss mellan kostnader och funktion.

Att det med den valda lösningen är nödvändigt att utrusta de sex i målet aktuella fastigheterna med LTA-pumpar står således klart.

Frågan är därmed om de förhållanden som tvingar fram LTA-pumpar på de sex fastigheterna kan anses utgöra sådana "särforhållanden" hänförliga till de enskilda fastigheterna som är förutsättningen för att fastighetsägarna och inte hu-

vudmannen, vilket annars är lagens utgångspunkt, skall åläggas betalningsansvaret för LTA-anordningarna.

Enligt va-nämndens mening måste en så stor andel som sex av tretton befintliga fastigheter, eller sex av 31 planerade fastigheter, anses utgöra en så stor andel av det totala fastighetsbeståndet, att det inte kan vara rimligt att betrakta dem som särfall. Härav följer att det i enlighet med regeln i 19 § vattentjänstlagen är på huvudmannen det ankommer att ordna de pumpar som på grund av den va-anläggningens utförande behövs på fastigheterna för att dess ägare skall kunna använda va-anläggningen.

Va-nämnden förklarade att JE och medparter inte skulle vara betalningsskyldiga för de pumpar som Haninge kommun förklarat nödvändiga för att de skulle kunna ansluta sina respektive fastigheter Haninge Vendelsö 3:53–3:58 till Haninge kommuns allmänna avloppsanläggning.

Beslut 2008-10-01, BVa 43
Mål nr Va 164-169/07

Kommunen överklagade till Miljööverdomstolen som fastställde Va-nämndens beslut.

Dom 2009-08-18
Mål nr M 8265-08